
Projectnummer: 353861
Referentienummer: Referentienummer
Datum: 29-03-2017

Archeologisch onderzoek Reinderseiland te Heerhugowaard

Bureauonderzoek

SWECO ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 2086

Concept

Verantwoording

Titel	Archeologisch onderzoek Reinderseiland te Heerhugowaard
Subtitel	Bureauonderzoek SWECO ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 2086
ISSN-nummer	2468-4813
Projectnummer	353861
Referentienummer	SWNLXXXXXX
Revisie	C1
Datum	29-03-2017
Auteur(s)	Hilde Boon
E-mailadres	Hilde.Boon@sweco.nl
Gecontroleerd door	Naam en Achternaam
Paraaf gecontroleerd	
Goedgekeurd door	Naam en Achternaam
Paraaf goedgekeurd	

Sweco beschikt over een eigen opgravingsvergunning afgegeven door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). Vanaf 1 januari 2017 zal Sweco, na het doorlopen van een overgangsperiode, haar archeologisch onderzoek uitvoeren op basis van certificering volgens de BRL Archeologie 4000: protocol 4001, 4002, 4003 en 4004. Dit is een uitvloeisel van de invoering van de Erfgoedwet per 1 juli 2016 waarin de oude opgravingsvergunning komt te vervallen. De archeologische werkzaamheden worden uitgevoerd in overeenstemming met de Kwaliteitsnorm van de Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.0), die onderdeel uitmaakt van de BRL Archeologie 4000.

Administratieve gegevens

Uitvoerder	Sweco Nederland B.V.			
Provincie	Noord Holland			
Gemeente	Heerhugowaard			
Plaats	Heerhugowaard			
Toponiem	Reinderseiland			
Kaartbladnummer	19B Alkmaar			
x/y-coördinaten	NW	x: 118.300	/	y: 524.910
	NO	x: 118.470	/	y: 524.900
	ZO	x: 118.460	/	y: 524.715
	ZW	x: 118.295	/	y: 524.725
Opdrachtgever	Bot Bouw initiatief BV			
Onderzoeksmeldingsnummer	4040647100			
Archis monumentnummer	-			
Archis waarnemingsnummer	-			
Oppervlakte plangebied	28,5 ha			
Bevoegde overheid	Gemeente Heerhugowaard, namens de gemeente: NMF Erfgoedadvies			
Projectmedewerker	H. Boon			
Periode van uitvoering	Maart 2017			
Beheer en plaats van documentatie	Sweco Groningen			

Inhoudsopgave

Samenvatting	6
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding van het onderzoek	7
1.2 Methodiek	7
1.3 Doelstelling en vraagstelling	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Afbakening plangebied, huidig gebruik en toekomstig gebruik	8
2.1.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	8
2.1.2 Huidig gebruik van het plangebied	8
2.1.3 Toekomstig gebruik van het plangebied	8
2.2 Aardwetenschappelijke kenmerken	8
2.3 Archeologische waarden	10
2.3.1 Archeologische verwachtings- en beleidskaart	10
2.3.2 Archeologische Monumenten	11
2.3.3 Archeologische waarnemingen en onderzoeken	11
2.4 Historische situatie en mogelijke verstoringen	11
2.4.1 Cultuurhistorische Waardenkaart	11
2.4.2 Oude kaarten, ondergrondse bouwhistorische waarden en mogelijke verstoringen	12
3 Gespecificeerde verwachting	14
4 Conclusie en advies	14
4.1 Conclusie	14
4.2 Advies	15
Literatuurlijst en gebruikte bronnen	15

Bijlage 1 – Locatie van het plangebied

Samenvatting

Sweco Nederland B.V. heeft een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd naar de locatie van een geplande nieuwbouwwijk aan de Plaetmanstraat te Heerhugowaard. Tot ca. 2100 v. Chr. lag het plangebied in onder invloed van het zeegat van Bergen in een wad- en getijdeland en in open water. Vanaf het laat-Neolithicum ontstond er veengroei. Pas in de Middeleeuwen werd dit veenpakket afgegraven, waarna een meer ontstond, dat in de Nieuwe Tijd is drooggemalen. De polder Heerhugowaard is in de Nieuwe Tijd bewoond, maar het plangebied lag buiten de historische bewoningskernen. Er heeft geen bewoning plaatsgevonden. Vanaf de tweede helft van de 20^e eeuw is de bodem ter plekke van het plangebied waarschijnlijk verstoord door land- en tuinbouwactiviteiten. Ter plekke van het plangebied staan thans kassen.

De kans dat archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn is klein. Het gebied was tot het droogmalen in de Nieuwe Tijd ongeschikt voor bewoning. Ook in de Nieuwe Tijd lag het plangebied buiten de bewoningskernen. Door land- en tuinbouwactiviteiten in de 20^e eeuw is top van het huidige bodempakket waarschijnlijk sterk verstoord. Er wordt vanwege de lage archeologische verwachting geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Tabel 1.1 Overzicht van archeologische perioden¹

Periode	Tijd	
Laat-Paleolithicum (Oude Steentijd)		tot 9.000 v.Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	9.000 v.Chr.	- 4.900 v.Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5.325 v.Chr.	- 1.900 v.Chr.
Bronstijd	1.900 v.Chr.	- 800 v.Chr.
IJzertijd	800 v.Chr.	- 12 v.Chr.
Romeinse Tijd	12 v.Chr.	- 450 n.Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	- 1.050 n.Chr.
Late Middeleeuwen	1.050	- 1.500 n.Chr.
Nieuwe Tijd	1.500	- heden

Tabel 1.2 Indeling van het Kwartair

chronostratigrafie		jaren geleden
Kwartair	Holoceen	Subatlanticum 3.000 - heden
		Subboreaal 5.000 - 3.000
		Atlanticum 8.000 - 5.000
		Boreaal 9.000 - 8.000
		Preboreaal 10.000 - 9.000
	Pleistoceen	Laat 130.000 - 10.000
		Weichselien (ijstijd) 120.000 - 10.000
		Eemien 130.000 - 120.000
		Midden 800.000 - 130.000
		Saalien (ijstijd) 200.000 - 130.000
		Elsterien (ijstijd) 400.000 - 315.000
		Vroeg 2.400.000 - 800.000

¹ Bron: Archeologisch Basis Register 1992.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

In opdracht van Bot Bouw Initiatief BV heeft Sweco Nederland B.V. een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd naar de locatie van een geplande nieuwbouwwijk aan de Plaetmanstraat te Heerhugowaard (zie bijlage 1). Het bureauonderzoek is uitgevoerd in het kader van het bestemmingsplan. Volgens de gemeentelijke beleidsadvieskaart alsmede de uitgevoerde quickscan door NMF Erfgoedadvies (namens de gemeente)² is ter plekke van het plangebied een archeologisch onderzoek noodzakelijk bij ingrepen groter dan 2500 m².

1.2 Methodiek

Dit rapport betreft een standaardrapport zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Het bureauonderzoek bestaat uit elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied; vaststellen consequenties toekomstig gebruik (LS01)
2. Aanmelden onderzoek bij Archis
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid (LS01)
4. Beschrijven huidig gebruik (LS02)
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03)
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden ondergrond (LS02, LS03, LS04)
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke kenmerken (LS04)
8. Opstellen gespecificeerde verwachting en formuleren onderzoeksstrategie (LS05)
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek (LS06)
10. Aanleveren standaardrapport - afmelden onderzoek in Archis
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-depot (DS05)

Processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan de gespecificeerde verwachting (stap 8) wordt opgesteld. Deze stappen worden behandeld in paragraaf 1.1 en hoofdstuk 2. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. Processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het openbaar maken van het bureauonderzoek voor derden bij onder meer Archis en het e-Depot.

1.3 Doelstelling en vraagstelling

De bodemingrepen die gepaard gaan met de geplande werkzaamheden zullen eventueel aanwezige archeologische resten in de bodem verstoren en/of vernietigen. Derhalve dienen voorafgaand aan die werkzaamheden de archeologische waarden binnen het plangebied in kaart te worden gebracht. Het doel van het bureauonderzoek is inzicht te krijgen in de

² Brief met kenmerk NMF-2017-22-GA/hz, verzonden dd 14 februari 2017 aan DNS Planvorming BV

archeologische waarde van het plangebied. Het onderzoek richt zich op de vraag of er in het plangebied archeologische waarden aangetroffen kunnen worden.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig?
- Is het plangebied voldoende onderzocht. Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek wordt geadviseerd?

2 Bureauonderzoek

2.1 Afbakening plangebied, huidig gebruik en toekomstig gebruik

2.1.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied

Het plangebied ligt in de Heerhugowaard, ten noorden van Heerhugowaard, in het dorp De Noord. De exacte locatie van het plangebied wordt weergegeven in bijlage 1 **Fout!**

Verwijzingsbron niet gevonden..

2.1.2 Huidig gebruik van het plangebied

Het grootste oppervlakte van het plangebied wordt thans in gebruik genomen door kassen. Het zuidwesten bestaat uit grasland en aan de zuidelijke rand, aan de Plaetmanstraat, staan enkele woningen.

2.1.3 Toekomstig gebruik van het plangebied

In de toekomst zal een nieuwe woonwijk worden ingericht. Hiertoe worden huizen gebouwd, met bijbehorende infrastructuur.

2.2 Aardwetenschappelijke kenmerken

Om de landschapsgenese in beeld te brengen is gebruik gemaakt van bodemkaarten en geologische en geomorfologische kaarten. Met behulp hiervan worden de bodem en het landschap beschreven. Onderdeel van deze studie vormt een analyse van het Actueel Hoogtebestand Nederland.

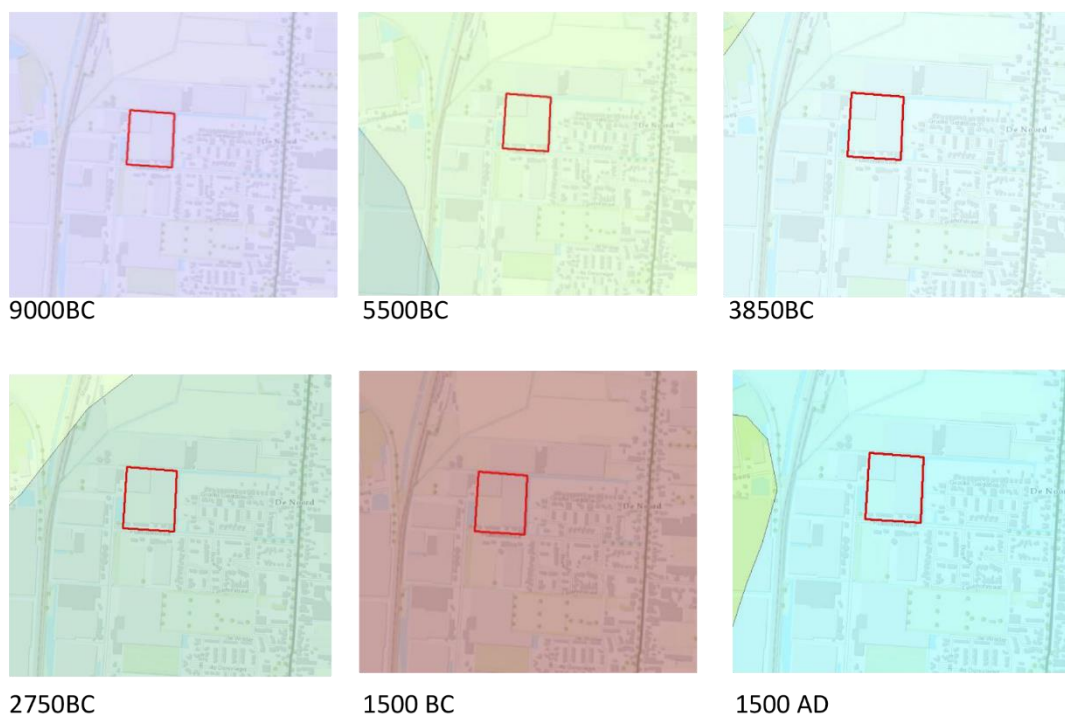
Tabel 2.3 Aardwetenschappelijke informatie

Bron	Informatie
Geologie	Formatie van Naaldwijk, laagpakket van Wormer
Geomorfologie	Niet gekarteerd: omgeving: vlakte van getij-afzettingen (eenheid 2M35)
Bodemkunde	Lichte zavel, homogeen profiel; Kalkrijke poldervaaggronden; lichte zavel, profielverloop 5 (eenheid Mn15a)
AHN	ca. 2m -NAP

Het plangebied ligt in het Hollands veen- en kleigebied. Tot circa 2100 voor Chr. speelde de zee een hoofdrol in een landschap met wadden en kwelders en open water. Tot 1000 voor Chr. was de kust ter hoogte van het huidige Bergen opengebrouwen door de zee. Vanuit het Zeegat van Bergen liep een omvangrijk krekensysteem tot diep in het achterland. Binnen de geulen en krekens werden zandige sedimenten afgezet. Verder van de actieve stromen vandaan konden in een rustiger milieu meer kleiige sedimenten worden afgezet, de

zogenaamde Beemsterafzettingen (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Wormer). Vanwege het uitblijven van de zee-inval op het gebied na het sluiten van het Zeegat van Bergen, trad een verzoeting van de ondergrond op. Vanaf ongeveer 2.200 v.Chr. ontwikkelde zich een veenpakket. Het veen waterde veelal via veenriviertjes af op het Almere, de voorloper van het IJsselmeer.

In de Middeleeuwen is dit veen afgegraven. Door de inklinking van het veen en de vervening ontstonden grote meren, die in de Nieuwe Tijd zijn drooggemalen, aanvankelijk met behulp van windmolens, later ook met gemalen. De Heerhugowaard is in 1630 drooggemalen. Het veen in de bovengrond is ter plekke van het plangebied geheel verdwenen: wat overbleef zijn de onderliggende zavelige getijafzettingen.

Legenda		
Holoceen		
	rivierzone	 Getijdegebied en rivieroverstromingsvlakte
	kwelderrug/wal	 Ingedijkt getijdegebied en rivieroverstromingsvlakte
	kwelder	 Droogmakerij
	laag duin	 Veengebied
	duin en strandwallen	 binnenwater
	Hoge duinen (hoofdzakelijk paraboolduinen)	 buitenwater
	duin en strandwallen	 Stedelijk gebied
		 Getijdegebied en rivieroverstromingsvlakte
Pleistoceen		
		 Beekdal- en rivierengebied
		 Dekzandgebied holoceen
		 Dekzandgebied pleistoceen
		 Rivierduinen (donken)
		 Door landijs gemodelleerd landschap (stuwwallen en drumlins)
		 laag holoceen
		 Lossgebied
		 Gebied waar Tertiaire afzettingen aan of nabij maaiveld liggen

Abbeelding 2.1. Paleogeografische ontwikkeling van het plangebied (bron: Deltares, Rijksdienst Cultureel Erfgoed, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Rijksuniversiteit Groningen, GeoDienst)

Het raadplegen van het AHN heeft voor de locatie van het plangebied weinig toegevoegde waarde, vanwege de aanwezigheid van kassen op het maaiveld (zie afb. 2.2)

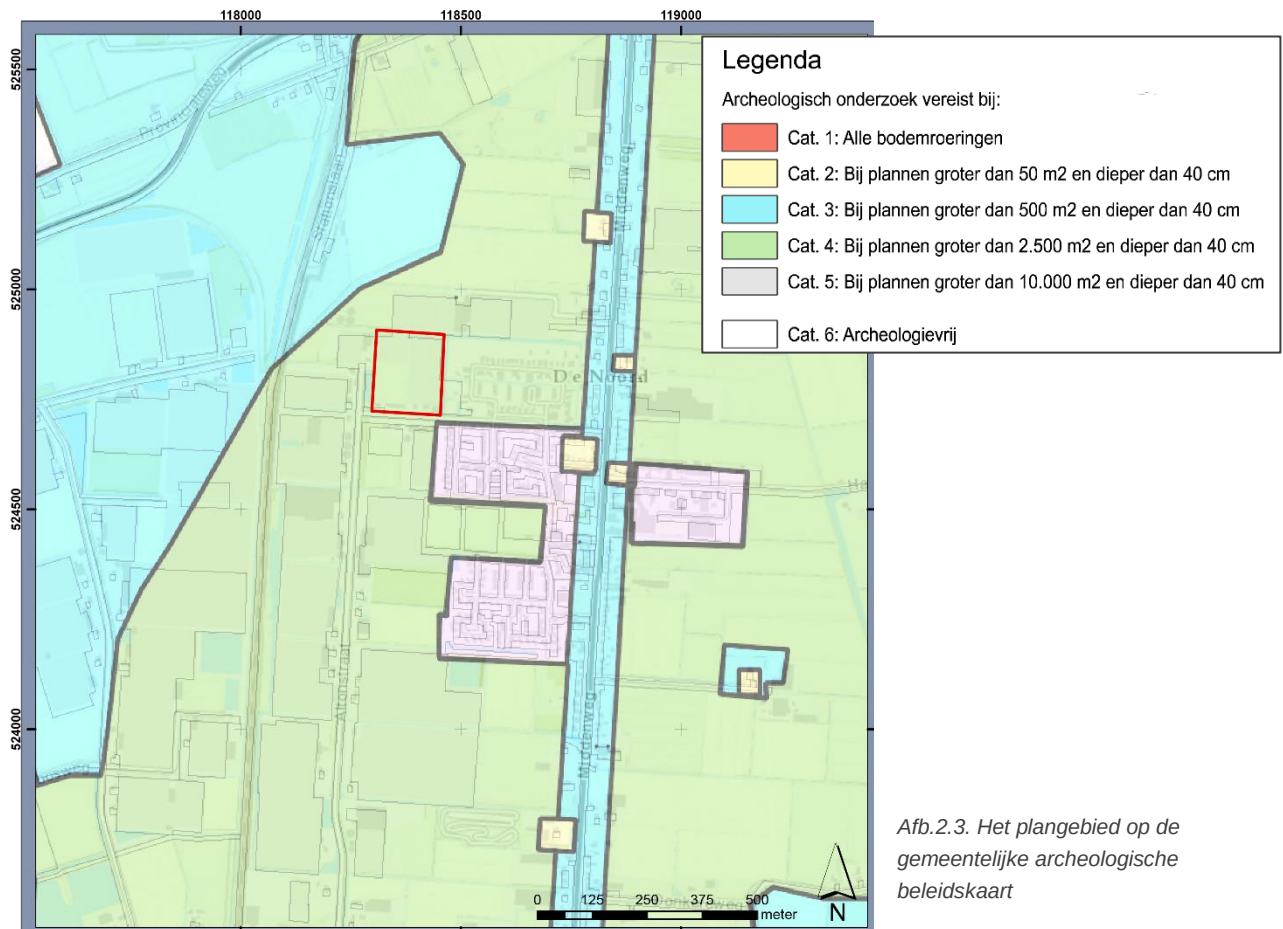
Afb.2.2. Relatieve hoogteligging van het plangebied (bron: www.ahn.nl)

2.3 Archeologische waarden

Om de reeds bekende archeologische waarden in beeld te krijgen, zijn diverse bronnen geraadpleegd, zoals de Archeologische Monumentenkaart, Archis3 en archeologische waarden- en/of beleidskaarten van het betreffende gebied.

2.3.1 Archeologische verwachtings- en beleidskaart

De gemeente Heerhugowaard heeft een archeologische beleidskaart vastgesteld. Op deze kaart wordt aangegeven of bij bodemingrepen archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Voor het plangebied wordt aangegeven dat bij ingrepen groter dan 2500 m² een archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd (zie ook afb. 2.3).

Afb.2.3. Het plangebied op de gemeentelijke archeologische beleidskaart

2.3.2 Archeologische Monumenten

De Archeologische Monumentenkaart (AMK) bevat een overzicht van belangrijke archeologische terreinen in Nederland. In het plangebied en de directe omgeving van het plangebied zijn geen AMK-terreinen geregistreerd.

2.3.3 Archeologische waarnemingen en onderzoeken

In het Archeologisch Informatiesysteem (Archis3) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed staan alle bekende archeologische waarnemingen en onderzoeken geregistreerd. In het plangebied en de directe omgeving van het plangebied zijn geen waarnemingen geregistreerd.

2.4 **Historische situatie en mogelijke verstoringen**

2.4.1 Cultuurhistorische Waardenkaart

Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie van de provincie Noord-Holland geeft inzicht in de archeologische, historisch-stedenbouwkundige en de historisch-geografische waarden van de regio. Volgens de kaart ligt het plangebied in een droogmakerij.

De polder Heerhugowaard is in 1630 drooggelegd. Een droogmakerij werd als volgt aangelegd: rond de plas werd een ringvaart gegraven en tussen de ringvaart en het water werd een dijk opgeworpen, deels met de uitgegraven grond uit de ringvaart. Met behulp van windmolens werd het water uit de plas gepompt, waarna in het nieuw ontstane land afwateringssloten werden gegraven en werd geometrisch verkaveld (zie afb. 2.4).

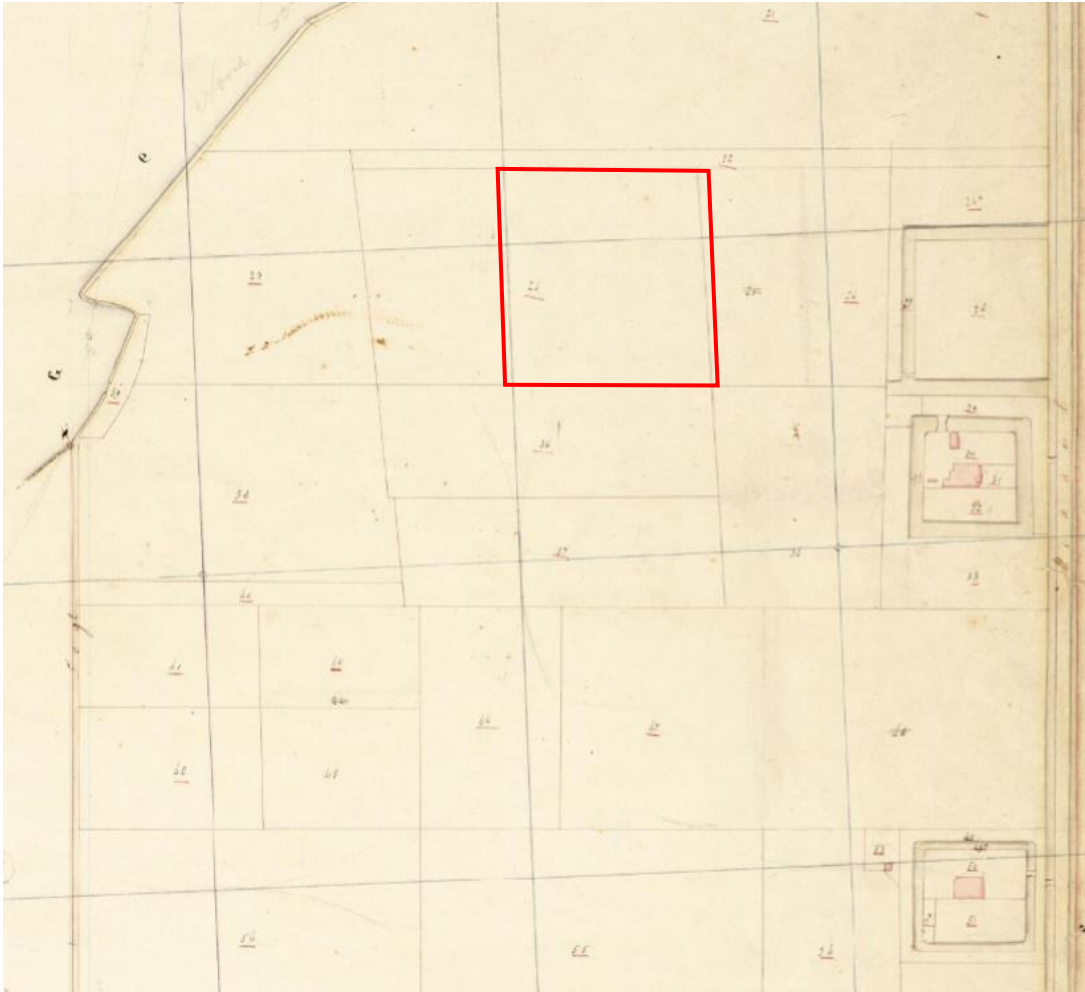

Afb.2.4. Kaart van de Heerhugowaard uit 1635. (Via www.geheugenvannederland.nl)

2.4.2 Oude kaarten, ondergrondse bouwhistorische waarden en mogelijke verstoringen

In de Atlas Leefomgeving zijn alle bekende archeologische en bouwkundige monumenten en historisch-geografische informatie samengebracht in een digitale kaart.³ Via deze kaart zijn de bekende cultuurhistorische waarden per gebied te inventariseren. Het raadplegen van de Atlas Leefomgeving heeft voor het plangebied geen aanvullende informatie opgeleverd.

³ Geraadpleegd via www.atlasleefomgeving.nl

Afb.2.5. Kadastrale minuut uit de periode 1811-1832. (Via beeldbank.cultureelerfgoed.nl)

Op historische kaarten is te zien dat de locatie van het plangebied altijd in landelijk gebied heeft gelegen, ten westen van het bewoningslint van De Noord. Het land was eertijds in gebruik als grasland/akker; het kaartbeeld van halverwege de 20^e eeuw laat bovendien een dicht slotenpatroon zien: een teken van een natte ondergrond. Vanaf de tweede helft van de jaren '90 verschijnen kassen op het kaartbeeld ter plekke van het plangebied (zie afb. 2.5 en 2.6)

Afb.2.6. Het plangebied in de jaren '50, '80 en '90 van de 20^e eeuw (via www.topotijdreis.nl)

3 Gespecificeerde verwachting

Vanwege de natte omstandigheden en de ondoordringbare aard van het veen in dit deel van Noord-Holland, heeft het gebied een lage archeologische verwachtingswaarde voor de periodes tot de 17^e eeuw. Na het droogmaken van de Heerhugowaard heeft de locatie van het plangebied lange tijd buiten de bebouwde kom gelegen. Pas in het eind van de 20^e eeuw is het plangebied bebouwd geraakt, grotendeels met kassen. Er is geen reden om aan te nemen dat het plangebied in historische periodes bewoond is geweest, uitgezonderd de huidige bewoning. De bodem is door land- en tuinbouwactiviteiten in de tweede helft van de 20^e eeuw bovendien vermoedelijk sterk verstoord. Derhalve is de archeologische verwachting laag.

4 Conclusie en advies

4.1 Conclusie

Er bestaat voor het plangebied een lage archeologische verwachting voor alle periodes. Hieronder volgt de beantwoording van de onderzoeksvragen:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig?*
De kans dat archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn is klein. Het gebied was lange tijd ongeschikt voor bewoning. Ook in de Nieuwe Tijd lag het buiten de bewoningskernen. Door land- en tuinbouwactiviteiten in de 20^e eeuw is top van het huidige bodempakket waarschijnlijk sterk verstoord.
- *Is het plangebied voldoende onderzocht. Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek wordt geadviseerd?*
Het plangebied is voldoende onderzocht. De kans op het aantreffen van archeologische resten is klein. Derhalve wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd.

4.2 Advies

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt voor het plangebied geadviseerd geen nader onderzoek uit te voeren, vanwege de lage archeologische trefkans.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden toch onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 5.10 en 5.11 van de Erfgoedwet aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de minister verplicht (vondstmelding via de bevoegde overheid).

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuurlijst en gebruikte bronnen

Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland 2010. *Archeologienota Heerhugowaard*

ahn.maps.arcgis.com

archis.cultureelerfgoed.nl

www.bodemloket.nl

www.topotijdreis.nl

www.hetgeheugenvannederland.nl

Bijlage 1 – Locatie van het plangebied

